

201. A német nyomás elhárításában a Kállay-kormány (nem pedig a baloldali erők) fontos szerepét hangsúlyozza: Boldizsár Iván: *A másik Magyarország. A magyar ellenállási mozgalom története. Az „Új Magyarország” Röpiratai*, 1946. Francia fordításban: *«L'autre» Hongrie. Histoire du mouvement de resistance hongroise. Nouvelle Hongrie*, Bp., 1946. Lásd még a 7. fejezetben.

202. C. A. Macartney, 1:379–380. o.

203. Lásd Kádár Gyula: *A Ludovikától Sopronkőhidáig*. Magvető, Bp., 1978, 665. o.

204. A Nemzeti Parasztpárt formailag csak 1944. szeptember 19-én alakult meg, bár Kovács Imre és munkatársai a falukutatók csoportjában (lásd a 2. fejezetet) már 1939 júliusában készen voltak a pártalapítás tervével. C. A. Macartney, 2:332. o. Lásd még Kovács Imre: *Magyarország megszállása*. Vörösvári Kiadó, Torontó, 1979, 400. o. Lásd még Bokor Péter interjúját Kovács Imrével. Bokor Péter, *Végjáték a Duna mentén, i. m.*, 272–295. o.

205. A második világháború kitörésekor az illegális párt neve Kommunisták Magyarországi Pártja volt. Részint a Párt feloszlásáról szóló 1936-os Komintern-határozat, részint az 1939 augusztusában megkötött Hitler–Sztálin-egyezmény okozta zavar következtében (illegális) tagjainak létszáma – a kommunista mozgalom egy szakteknintélyének adatai szerint – az 1936-os 400-ról 1942-re kb. 20 főre apadt. Hogy kitörjön az elszigeteltségből, félrevezesse a Horthy-adminisztrációt és növelje tekintélyét a munkások között, a párt 1943-ban Békepartra változtatta a nevét: ennek ellenére a továbbiakban is illegálisan működött. 1944. szeptember 12-én egyes hazai földalatti vezetőinek, köztük Rajk Lászlónak és Apró Antalnak a javaslatára a Kommunista Párt nevet vette föl.

1944-ben már több, egymással rivalizáló kommunista csoportosulás is létezett Magyarországon. A „moszkoviták” (Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Révai József, Farkas Mihály és Vas Zoltán), akik a felszabadulás előtt a szovjet fővárosban a Külföldi Bizottság élén álltak, létrehozták a Magyar Kommunista Pártot. A Vörös Hadsereg által felszabadított országrészekben a helybeli kommunisták újjáélesztették a Kommunista Magyarországi Pártját. Ezeken kívül Demény Pál és Weisshaus Aladár vezetésével is működött egy kommunista párt, amelynek tagsága Csepel és más budapesti külvárosok munkásaiból szerveződött. További részletek a különböző magyarországi kommunista csoportok és pártok belső és egymás közötti ellentéteiről Gosztanyi Péter cikkeiben, *Menóra–Egyenlőség*, Toronto, 1974. június 8., 22. és július 20. Lásd még Molnár Miklós: *A Short History of the Hungarian Communist Party*. Westview Press, Boulder, Col., 1978. és C. A. Macartney, 2:332–333. o.

206. Gosztanyi, *Menóra*, 1974. július 20.

207. C. A. Macartney, 2:313. o.

208. További részleteket közöl: Szenes Sándor, *Befejezetlen múlt, i. m.*, 92–94. o. és Bokor Péter interjúja Szent-Miklós Istvánnal, *Végjáték a Duna mentén, i. m.*, 312–333. o.

Soós Géza és Major Domokos hadnagy kikérdezése alapján, akik 1944. december 9-én Pápáról az olaszországi Casertába repültek, ahol az Office of Strategic Services (OSS) székhelye volt, amerikai hírszerzők két jelentést készítettek. E jelentések szövege a magyarországi zsidókérdésre vonatkozó hivatkozásokkal és Karsai Elek összefoglaló bevezetésével: *A Ráday gyűjtemény évkönyve*, IV–V. k. 1984–85. MTA, Bp., 1986, 238–287. o.

209. A Magyar Frontot alkotó pártok közös memorandumaikat szeptember 8-án,